

چهارمین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع آزادی - 24 / آبان / 1391

حدود 150 تن از اندیشمندان، نخبگان، اساتید حوزه و دانشگاه، پژوهشگران و مؤلفان آثار علمی، همراه با حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی، شب گذشته (سه شنبه) در چهارمین نشست اندیشه‌های راهبردی جمهوری اسلامی، به بحث و بررسی در خصوص ابعاد مختلف موضوع «آزادی» پرداختند.

در ابتدای این دیدار 10 نفر از صاحب‌نظران و اندیشمندان دیدگاه‌های خود را درباره مقوله آزادی بیان کردند. سپس 17 نفر از اساتید و پژوهشگران به مباحثه و نقد دیدگاه‌های مطرح شده پرداختند.

رهبر انقلاب اسلامی در ابتدای سخنان خود در این نشست، با اشاره به فضای عمومی کشور و مسائل و مشکلات اقتصادی که به علت درگیر شدن استکبار جهانی با جمهوری اسلامی بوجود آمده است تأکید کردند: طبعاً هیچکس از دغدغه‌های موجود در زندگی عمومی مردم فارغ نیست اما این نشست به دلیل اهمیت موضوع و بر اساس برنامه ریزی قبلی و به عنوان گامی در پیگیری مقولات بلندمدت، برگزار می‌شود.

حضرت آیت الله خامنه‌ای نیاز شدید کشور به تفکر و اندیشه ورزی در مقولات زیربنایی را از اهداف و علل اصلی برگزاری نشست‌های راهبردی خواندند و افزودند: ملت ایران که مثل رودخانه‌ای خروشان در حال پیشرفت است، به فکر و اندیشه و فعال شدن اندیشه‌ها در مقولات مبنایی و اساسی، نیاز مبرمی دارد.

حضرت آیت الله خامنه‌ای اهمیت ارتباط مستقیم با نخبگان و زمینه‌سازی برای دست‌یابی به پاسخ‌سؤالات مهم در مقولات بنیانی و حیات اجتماعی را از دیگر اهداف اصلی برگزاری نشست‌های اندیشه‌های راهبردی دانستند.

رهبر انقلاب، این نشست‌ها را زمینه‌سازی برای ایجاد جریان‌های عمیق و گسترده فکری خواندند و افزودند: لازم است کار اصلی بعد از این جلسات آغاز شود و پژوهشگران و اندیشمندان خوشفکر حوزه و دانشگاه به مثابه چشمه‌های جوشنده به اندیشه ورزی در باب مسائل مطرح شده بپردازند.

ایشان با اشاره به خلاءهای فراوان و کمبودهای محسوس در شناخت و تبیین ابعاد مختلف مقوله آزادی در کشور افزودند: بحث آزادی در چند قرن اخیر در غرب نسبت به موضوعات دیگر، مورد توجه فراوان قرار گرفته که علت کلی آن، حوادث و ماجراهایی است که به برپایی نوعی طوفان فکری در این مقوله در غرب منجر شد.

ایشان، «رنسانس، انقلاب صنعتی، انقلاب کبیرفرانسه و انقلاب اکتبر شوروی» را حوادث و عواملی اساسی دانستند که در غرب موجب ایجاد امواج گسترده فکری در زمینه آزادی شد.

رهبر انقلاب افزودند: برخلاف غرب، ما تا پیش از نهضت مشروطیت موقعیتی که در باب آزادی، موج فکری ایجاد کند نداشتیم که این موقعیت نیز به علت یک نقیصه مهم یعنی تقلید روشنفکران از تفکرات غربی، به دستاورد خاصی در مقوله آزادی منجر نشد.

حضرت آیت الله خامنه‌ای در همین زمینه خاطرنشان کردند: هنگامی که دانش یا انگیزه‌ای را از دیگران می‌گیرید اگر با تفکر و اندیشه ورزی توأم شود زایش فکری بوجود می‌آید اما اگر فکر و اندیشه خاصی را از جایی گرفتید و از آن تقلید کردید طبعاً دیگر زایشی وجود نخواهد داشت و براساس همین واقعیت، تقلید روشنفکران از تفکر غرب در باب آزادی، باعث شد که پس از مشروطه هیچ فکر بدیع و منظومه فکری نو، بوجود نیاید.

رهبر انقلاب با اشاره به منابع فراوانی که درباره آزادی در منابع اسلام وجود دارد افزودند: با وجود این منابع، امروز خلاءهای فراوانی در باب آزادی داریم که باید با تفکر و اندیشه ورزی و پاسخ دادن به همه مسائل و سؤالات مطرح در مقوله آزادی، به سمت منظومه‌سازی حرکت کنیم.

ایشان تأکید کردند: تحقق این هدف، کار جدی و تسلط بر منابع اسلامی و منابع غربی را می‌طلبد.

رهبر انقلاب در تبیین موضوع مورد بحث این نشست، خاطرنشان کردند: منظور از آزادی، همین معنای متداول و رایج در محافل دانشگاهی و روشنفکری جهان یعنی آزادی‌های فردی و اجتماعی است نه آزادی معنوی و سیر و سلوک الهی الله.

ایشان با نقد تفکری که آزادی را رهایی مطلق از هر چیزی می داند افزودند: نباید هنگام بحث درباره آزادی، از محدودیت ها ترسید.

رهبر انقلاب با تأکید بر اینکه ما در مقوله آزادی به دنبال شناخت نظر اسلام هستیم، مهمترین تفاوت میان دیدگاه اسلام و غرب در خصوص آزادی را، منشأ و پایه بحث آزادی دانستند و افزودند: در اندیشه لیبرالیستی، منشأ آزادی، تفکر انسان گرایی یا همان اومانیزم است در حالیکه در اسلام مبنای آزادی، توحید به معنای اعتقاد به خدا و کفر به طاغوت، است.

حضرت آیت الله خامنه ای تأکید کردند: در دیدگاه اسلام، انسان از همه قیود به غیر از عبودیت خدا آزاد است. ایشان کرامت انسانی را از دیگر مبانی اصلی آزادی در اسلام دانستند و با اشاره به طرح بحث آزادی در منابع اسلامی از چهار منظر «حق در قرآن»، «حق در فقه و حقوق»، «تکلیف» و «نظام ارزشی» افزودند: «حق» در قرآن به معنای مجموعه نظام مند و هدفدار است که بر این اساس، عالم تکوین و عالم تشریح، هر دو حق هستند و آزادی انسان حق است و در مقابل باطل قرار می گیرد.

رهبر انقلاب اسلامی آزادی از منظر حق در «فقه و حقوق» را به معنای ایجاد توانایی مطالبه کردن دانستند و در خصوص آزادی از منظر «تکلیف» خاطرنشان کردند: از این منظر، انسان باید به دنبال آزادی خود و دیگران باشد. حضرت آیت الله خامنه ای در جمع بندی سخنان خود در باب «مفهوم آزادی در اسلام» این سؤال را مطرح کردند که با توجه به تفاوت های بنیادین و عمیق موجود میان مفهوم آزادی در اسلام و در غرب آیا می توانیم در تحقیق و پژوهش در خصوص «آزادی» به دیدگاهها و نظرات غربی مراجعه کنیم؟

ایشان قبل از پاسخ به این سؤال، به چند نمونه از واقعیات آزادی در جامعه غربی اشاره کردند. «آزادی در حوزه اقتصادی» در صورت قرار گرفتن در مجموعه سرمایه داران اقتصادی و بهره مندی از امتیازات ویژه، «آزادی در صحنه سیاسی» در چارچوب انحصارگرایی دو حزبی و «آزادی در مسائل اخلاقی» با بروز مفاسدی همچون همجنس گرایی، از جمله نتایج آزادی در جامعه غربی بودند که رهبر انقلاب اسلامی به آنها اشاره کردند.

ایشان افزودند: این موضوعات نشان دهنده واقعیات بسیار بد، تلخ، زشت و در برخی مواقع، نفرت انگیز، در جامعه غربی است که نتیجه آنها هم تبعیض، زورگویی، جنگ افروزی و برخوردهای گزینشی با مقولات شریفی همچون حقوق بشر و مردم سالاری است.

حضرت آیت الله خامنه ای تأکید کردند: با وجود همه این واقعیات تأسف آور، مراجعه به نظرات متفکران غربی، برای پژوهش در مفهوم آزادی مفید است زیرا غربیها در تدوین منظومه فکری در باب آزادی و تضارب آرا در این خصوص، سابقه زیادی دارند.

ایشان در پایان خاطرنشان کردند: پرهیز از نگاه تقلیدی، شرط اصلی مراجعه به نظرات متفکران غرب است زیرا تقلید در تضاد با آزادی است.

در این نشست قبل از سخنان رهبر انقلاب 10 نفر از صاحب نظران به ارائه خلاصه مقالات خود پرداختند. دکتر دهقانی فیروز آبادی استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی اولین سخنران بود که چکیده مقاله خود با عنوان «آزادی اندیشه و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران» را ارائه کرد. وی از افزایش حمایت ملی از تصمیمات حاکمیت در سیاست خارجی و ارتقای سطح اعتماد میان سیاست پیشگان و سیاست پژوهان به عنوان نتایج اندیشه ورزی آزاد در حوزه منافع ملی یاد کرد.

حجت الاسلام دکتر میراحمدی استاد علوم سیاسی دانشگاه شهید بهشتی سخنران بعدی این نشست بود که با موضوع «آزادی سیاسی در قرآن»، مهمترین هدف آزادی از منظر قرآن کریم را تحقق توحید، عدالت و برخورداری انسان از حق انتخاب، حق نقد و بیان و حق تشکیل اجتماعات دانست.

«مصادر دینی آزادی و عدالت» عنوان مقاله دکتر شجاعی زند استاد جامعه شناسی دانشگاه تربیت مدرس بود. سومین سخنران نشست اندیشه های راهبردی، برداشت تعارضی میان دین و آزادی را نادرست خواند و راه اصلاح این برداشت را بازگشت به ریشه های اصلی آزادی و عدالت در ادیان توحیدی دانست.

حجت الاسلام دکتر یوسفی به عنوان چهارمین سخنران، از زاویه اقتصادی و با موضوع «آزادی اقتصادی انسان محور بر اساس آموزه های اسلامی» به ارائه مقاله خود پرداخت.

این استاد اقتصاد اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، با برشمردن آسیب هایی نظیر تمرکز ثروت و قدرت و آزادی در دست صاحبان سرمایه، دیدگاه اسلام درباره آزادی اقتصادی انسان را مبتنی بر مشارکت عمومی عادلانه در «توزیع، مصرف، مدیریت و سود» دانست.

پنجمین سخنران نشست اندیشه های راهبردی، دکتر بزرگر استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی بود. این استاد دانشگاه در ارائه مقاله خود با عنوان «آزادی در الگوی سه گانه اسلام» به بررسی آزادی در سه سطح اعتقادی، اخلاقی و سیاسی پرداخت و اثرات متقابل هریک از این سطوح با یکدیگر را به منظور پاسخ به شبهات آزادی غربی تبیین کرد.

خانم محدثه معینی فر دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی، سخنران بعدی بود که به بررسی اثرات نظریه لیبرالیسم در حوزه خانواده پرداخت. بحران های عمیق اجتماعی در غرب، فروپاشی خانواده، روابط آزاد و فساد جنسی، هم جنس گرایی و تولدهای ناشناس از جمله پیامدهایی بود که در این مقاله به عنوان پیامدهای لیبرالیسم جنسی بررسی شد.

«جوانب هنجارهای تلقی اسلامی از آزادی» عنوان مقاله هفتمین سخنران نشست بود. حجت الاسلام دکتر واعظی استاد دانشگاه باقرالعلوم در این مقاله از منظر فلسفی به بحث آزادی پرداخت.

وی نقش آزادی در شبکه مناسبات اجتماعی را اساسی خواند و افزود: نهادسازی، فرهنگ سازی و شناخت پیش نیازها در عرصه های «سیاست، فرهنگ و اقتصاد»، جزو لوازم ایفای این نقش است.

هشتمین سخنران آقای دکتر عماد افروغ دانشیار رشته جامعه شناسی بود که مقاله ای با عنوان «مفهوم آزادی و مناقشات آن» ارائه کرد. در این مقاله با اشاره به مناقشاتی که در خصوص مفهوم آزادی از منظر «فلسفی»، «انتزاعی و انضمامی» و «انضمامی» وجود دارد، تعریف لیبرالیسم از مفهوم آزادی را مورد نقد قرار داد.

مقاله بعدی با عنوان «مراتب اندیشه آزادی در تکامل بیداری اسلامی و هویت ملی ایران» از طرف آقای دکتر موسی نجفی دانشیار رشته علوم سیاسی ارائه شد.

آقای نجفی در این مقاله با مروری بر دوره های مختلف آزادی در تاریخ سیاسی ایران بویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و رشد آزادی در کنار مفهوم دینی، تعریفی از آزادی در اندیشه غرب و آزادی در اندیشه تعالی ارائه کرد.

آقای دکتر مصطفی ملکوتیان استاد علوم سیاسی دانشگاه تهران آخرین سخنران بود که در مقاله خود به «بررسی مقایسه ای مبانی اندیشه ای و کارکردهای مفهوم آزادی در انقلاب فرانسه و انقلاب اسلامی ایران» پرداخت.

در این مقاله با استفاده از اندیشه های شهید آیت الهی محمد باقر صدر ضمن بررسی مفهوم آزادی در انقلاب فرانسه و انقلاب اسلامی، تعریف انسان و مفهوم آزادی در دو بینش ابزار و بینش فطری مورد مقایسه قرار گرفت.

در ابتدای این نشست همچنین دکتر واعظ زاده دبیر نشست اندیشه های راهبردی گزارشی از ضرورت ها و مراحل تشکیل این نشست ها بیان کرد و بهره گیری از نظرات مطرح شده در نشست های اندیشه های راهبردی در تدوین الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت را مهمترین دستاورد نشستهای راهبردی عنوان کرد.

هدف از نشست اندیشه های راهبردی که سه جلسه ی قبلی آن با موضوع «الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت»، «عدالت» و «زن و خانواده» برگزار شده است، ایجاد فضایی علمی - تخصصی برای اندیشه ورزی و تضارب آرا در جهت ایجاد گفتمان علمی و کاربردی و تصمیم سازی درباره ی موضوعات «راهبردی و برنامه های بلند مدت» است.